

Håtuna-Håbo-Tibble Släkt och Hembygdsforskning

kontakt: forskargruppen@telia.com

www.håtuna-håbo-tibble.se

Håtunaleken

Vi skriver år 1306. Kung Birger och drottning Märta befinner sig den 29 september på Håtuna kungsgård. Det har länge varit oro mellan Birger och hans bröder som alla kämpar om makten. Nu har de i alla fall lyckats bli av med en "gemensam" syndabock, riksmarsken Torgil Knutsson.

Birger och Märta ska just äta sin måltid när de ser bröderna Erik och Valdemar komma på besök och de bjuds till bords, de måste ju fira att de blivit av med marsken. De festas och humöret är glatt och så småningom blir det sovdags och alla går till sängs. Bröderna sover i ett gästhus bredvid kungsgården. Senare på natten tar sig bröderna och deras soldater tillbaka till gården och Birger och Märta tas till fånga. De förs till Nyköpings slott där de låstes in. Birger och Märtas son Magnus räddas i sista stund av en tjänare och förs till sin morfar i Danmark. Efter ett tag blir de fria men det är en faslig röra i riket och alla vill ha makten. År 1310 hålls dock ett fredsmöte där det beslöts att dela riket mellan de tre bröderna. Birger är inte nöjd och smider planer att återta sitt rike. Strax före jul 1317 bjuder han in sina bröder till Nyköping på ett gästbud och hälsar dem varmt välkomna när de kommer fram. Efter kalaset börjar Birger sin långsinta hämnd från 1306. I elva år har han väntat på denna stund och nu är den kommen. Bröderna tas till fånga på samma sätt som han själv med orden " **Minnes I Håtunaleken?**" Därefter kastar han dem i fängelsehålan där de fick dö, kanske svält de ihjäl eller kanske blev de avrättade, ingen vet, dramatiskt var det.

Håtuna har vid flera tillfällen uppmärksammat denna händelse. Bland annat 2006 då det var 700 år sedan det hände.

I.L

Håtunaleken 680 år

Den 29 september 1986 var det exakt 680 år sedan den berömda Håtunaleken utspelades på en kungsgård någonstans i Håtuna. Exakt var denna gård låg vet ingen — kanske kan de arkeologiska utgrävningarna vid Fornstuna/Signhildsberg ge svaret.

Det var den 29 september 1306 som kung Birger under dramatiska omständigheter blev tillfångatagen av sina två yngre bröder — Erik och Valdemar.

Elva år senare fick Birger sin hämnd

vid Nyköpings Gästabud, och det var då han uttalade de smått klassiska orden som gett namn åt Håtunaleken: "Minns i något av Håtuna lek? Tydligt står han i mitt minne. Denna leken skall inte bliva eder bättre", sa den långsinte Birger och kastade sina bröder i en fängelsehåla där de fick dö.

Stort intresse

Nästan på dagen 680 år efter det att Håtunaleken utspelades, samlades ett par hundra personer i Håtuna kyrka för att högtidlighålla minnet av händelsen som kom att få avgörande konsekvenser för den svenska historien. Åhörarna fick bli lyssna till Renässanskören från Stock-

holm, Bro D'river Boys samt till hembygdsvorskaren Börje Sandén som reciterade ur den gamla rimkrönikan och berättade om de dramatiska händelserna på 1300-talet.

— Det märks att intresset är stort för Håtunaleken och dess följder. Det ska bli mycket spännande att se vad de framtida utgrävningarna vid Signhildsberg kan avslöja, säger Thore Zander som är en av eldsjälarna i Håtuna Håbo-Tibble Hembygdsförening som arrangerade minnesprogrammet.

Fotnot: För dig som vill veta mer om Håtunaleken och andra historiska händelser som utspelats i Upplands-Bro rekommenderas "Hembygdsvorskaren" av Börje Sandén. Den kan köpas eller lånas på kommunens bibliotek.

Renässanskören uppträdde i tidsenliga kläder och spelade på tidstroga instrument när Håtunavallen fylldes 680 år.

Foto: Annicka Lindh

Håtunaleken – ett minne som många ville hedra

HÅTUNA(MP)

"Minness i Håtunaleken" frågade Kung Birger sin ränkfulla bröder inför Nyköpings gästabad anno 1319.

– Ja, kan en stor skara invånare i Upplands-Bro och Håbo svara 690 år efter Håtunaleken.

Skaran deltog i Åminnelsehögtiden under ledning av Thore Zander i Håtuna kyrka i söndags kväll, som arrangerades av Håtuna församling tillsammans med Håtuna, Håbo-Tibble socknars hembygdsförening, kulturförvaltningen i Upplands-Bro och Upplands-Bro amatörteaterförening.

Skådespelarna och lekartruppen i Upplands-Bro amatörteaterförenings friluftsspel "Håtunaleken" gavs tidsatmosfär åt högtiden under ledning av Stefan Moberg som gestaltade Kung Birger Magnusson i dramatiseringen av skrönorna i Erikskrönikan.

Börje Sandèn gav åhörarna en grundlig historiektion och kunde klargöra att med de tidsändringar som inträffat under de gångna 690-åren så lär Håtunaleken på Håtuna kungsgård ha inträffat den 7 oktober 1306.

Epilog på många års osämja

– Nu var Håtunaleken när kung Birger övermannades av sina bröder hertigarna Erik och Valdemar epilogen på många års osämja och misshälligheter mellan Magnus Ladulås söner.

– Efter alla krigshandlingar en tid efter Nyköpings gästabad hade nästan hela folkungaätten uttraderats. Det var bara Hertig

Eriks 3-åriga som Magnus som överlevt och som på Mora äng genom ombud fick svära den trohetsed som blev grunden för Sveriges första författning, berättade Börje Sandèn. Allmogen hade tröttnat på småkungarna-hertigarnas blodiga enviger. Författningen stadfäste att ingen fick kastas i fängelse utan att ha blivit lagligt dömd.

Börje Sandèn utlovade också en ganska grundlig genomgång av tillgängligt material om Håtunaleken i nästa bokutgivning i UKF:s serie "Vad hände sedan?"

En rad historiska händelser

Börje Sandèn har också lyckats få fram manus och noter till en kantat om Håtunaleken skriven och komponerad på 1800-talet av August Körling.

Börje Sandèn berörde i sitt anförande en rad historiska händelser, som nu bemöts med ett nyväckt intresse tack vare amatörteaterföreningens föreställningar av Håtunaleken.

Vid det här laget lär väl Stefan Moberg och Ewa Lööv gå omkring och känna sig som kungaparet från 1300-talet, på heltid. Nu sitter rollerna och dialogerna gick fint fram i kyrkan när Kung Birger fick besked om sina bröders oväntade ankomst. Lekartruppen, som skapar den rätta atmosfären, framförde i kyrkan dels "Håtunavisan" och "Visa vid Mickelsmäss".

Som avslutning framfördes Saltarello för blockflöjt och viola och a capella framfördes "Bonum est cinfidere in Dominus". Lekargruppen i Håtuna kyrka bestod av Johan Pipare-Johan

Här har Kungs Birgers bröder hertigarna Erik-Tomas Billstam och Valdemar-Jonas Bjurberg oväntat anlänt till Håtuna. I kungens sällskap, drottning Märta -Ewa Lööv, änkedrottning Helvig Britt Lönnroth och kronprins Magnus Jon Söderèn. I inslagen från föreställningen av Håtunaleken medverkade också Bengt Lönnroth som biskop Nils Kettilsson och Mattias Redbo Moberg som Jakob skrivare. Kung Birger gestaltades av Stefan Moberg.

Idegård som också var sångsolist, Vitekattan-Paulina Partanen, Anna småpenning-Åsa Hellstadius, Maissa håll i hand-Maria Mattsson, Gudmund Spekenagel Magnus Persson och Didrik nockadrumber Gustaf Esters.

Thore Zander förrättade en kort andakt på Mikaelidagen, där bland annat den medeltida psalmen 185 sjöngs. Vid orgeln Lars Garming.

Thore Zander erinrade om att det blir fler arrangemang i Håtuna kyrka i serien Musik i kyrkan. Nu närmast den 13 september då det blir skördevesper och medverkan av Bro spelmän.

Gert Stertman

HÅTUNALEKEN 700 ÅR

1306-2006

Foto: Bertil Karlsson

- Håtuna och Håbo-Tibble socknars hembygds-förening uppmärksammade denna historiska händelse tillsammans med UKF, UMTS, Håtuna församling och Bro Pastorat.
 - På Håtuna Kungsgård den 29 september 1306 utspelades händelsen som i Erikskrönikan kallas för Håtunaleken.
 - Kung Birgers bröder, hertigarna Erik och Valdemar tog sig med båt upp till Håtuna Gård och blev väl mottagna av Kung Birger och hans hustru som inte anade vilka planer bröderna hade.
 - Efter att blivit väl trakterade och alla gått till vila bröt bröderna upp ur sitt härbärke och tog värdfolket till fånga. Kungaparet sattes i fängelse på Nyköpingshus.
-

Det var Kung Magnus ...
 Text: L. Wickel Musik: B. Sundberg

Det var Kung Magnus och Sönerne hans som ärvde ett
 land när han dog. Hittmedan Kriegen rasat i Nord.
 Det var Kung Magnus och Sönerne hans den ärvde och
 ingen fick nog. Hittmedan Kriegen invar i Nord.
 Det var Kung Magnus och Sönerne hans, de tog och var i andra be-
 drog. Hittmedan Kriegen rasat i Nord.

Håtunaleken

En historisk
 krönika
 återberättad på
 platsen där det
 hände

Uppremiär
 Sommaren
 1994

 Upplands-Bro
 KOMMUN
 Kultur- och Fritidskontoret

Upplands-Bro amatörteaterförening

SNABBRESUMÉ AV HANDLINGEN

Har du undrat hur det kom sig att hertigarna Erik och Valdemar - konungens egna bröder - lämnades att svälta hjäl i sin fängelsehåla efter gästbudet i Nyköping? Då måste du se historien bakom, eller rättare sagt framför, för det var faktiskt här i Upplands-Bro som denna händelse hade sin upptakt, med Håtunaleken.

När Birger, den äldste av bröderna Magnusson, låtit kröna sig i Söderköping 1302, dubbar han sina bröder, Erik och Valdemar, till riddare. Denna storebroderliga kärleksförklaring uppskattas inte tillräckligt av de avundsjuka bröderna, som vill ha mer makt. Efter ständiga sammandrabbningar mellan kungens och de sluga brödernas trupper, inbjudes hertigarna Erik och Valdemar till ett gästbud hos kungens närmaste man, marsken Torgils Knutsson, i hans residens på Aranäs. Men försoningen uteblir och bröderna vill inte alls skriva under den uppgörelse som konungen redan förberett. I stället börjar Erik och Valdemar smida planer om hur de skall kunna störta sin storebror från tronen.

På grund av en konspiration tror kungen att marsken är upphovet till alla konflikter mellan de tre bröderna. De beger sig till marsken som befinner sig i Lena, tar honom till fånga och för honom till Stockholm där han avrättas. Utan Torgils Knutsson blir kung Birger allt svagare.

Efter marskens död tror kungen att alla problem är ur världen och att allt kommer att ordna sig. Han roar sig på Håtuna kungsgård, men det ryktas att hertigarna inte är nöjda ännu....

Se den gripande leken på Håtuna, återberättad på platsen där det hände!

- Bild 1 Strax efter kröningen i Söderköping 1302
- Bild 2 Hos marsken på Aranäs 1304
- Bild 3 Hos änkedrottningen på Dävö 1305
- Bild 4 Hos marsken i Lena 1305 Senare: På ett torg i Stockholm
- Bild 5 På Kungsgården i Håtuna 1306
- Epilog Ett torg i Örebro 1308

ROLLISTAN

En historisk krönika i fem bilder och epilog av Lennart Wiechel

Kung Birger Magnusson	Bo Ekström	Dessutom knektar, väpnare,	Bengt Lönnroth
Drottning Märta, hans gemål	Eva Lööv	tjänarinnor	Sven Örnsten
Änkedrottning Helvig	Kaisa Kaarle		Monica Andersson
Hertig Erik Magnusson	Leif Edman		Britt Lönnroth
Hertig Valdemar Magnusson	Hans Wilhelm Lövgren		Eva Måhlén
Torgils Knutsson, marsk	Sven Örnsten		Birgitta Ingridsdotter m fl
Kristina, hans dotter	Birgitta Ingridsdotter		Lennart Wiechel
Nils Kettilsson, ärkebiskop	Bengt Lönnroth	Regissör	Ulrika Täcklind
Lekare-Elin, "hovdam" från Håtuna	Madelene Ertsaas	Producent	Tomasz Pydzik
Dora och Flora, pigor från Håtuna	Svea Johansson	Scenografi	Agneta Blohm
	Britt Lönnroth	Koreografi	Scaramella-ensemblen
Nunnor i S:ta Clara Kloster	Monica Andersson	Musik mellan bilderna m m	Birger Sundberg
	Svea Johansson	Nunnornas sånger, balladen	äldre folkmelodier
	Britt Lönnroth	Intågsmarsch och "Kråkesången"	Tomasz Pydzik
	Eva Måhlén	Kostymer	Sylvia Bergman
Ett sändebud, en härold	Lennart Wiechel		Elisabeth Kruse
En tjänsteflicka	Eva Måhlén		Johan Skånberg

Ett tack till

Banverket, Kommunala musikskolan, NCC, Nilssons Trävaror, Riksförbundet för folkmusik och dans, SL Bussgaraget i Kalhäll, systugan Eken.

Arrangörer: Kulturförvaltningen i Upplands-Bro, Upplands-Bro amatörteater, Studieförbundet, Håtuna Hemhvardagsförening

HÅTUNALEK FÖR DAGENS PUBLIK

Som författare och regissör för en Håtunalek som skall begripas av dagens publik står man inför många problem.

Ur tolv källskrifter har jag försökt rekonstruera ett historiskt förlopp där bakgrunden till den avgörande kuppen i Håtuna låter oss förstå något av det maktspel som pågick många år. Nu var det en strid inom en enda ätt, -Folkunga-ätten. Striden blev inte mindre häftig av det faktum att kungahusen i såväl Danmark som Norge var inblandade. De nordiska länderna hade redan då släktband mellan sina furstliga företrädare. Ur dessa nordiska samspel växte ju sedermera fram en viktig nordisk union. Aktuell också i dag!

Vilka var då den tidens människor? Vi hade ingen ärftlig monarki, men inom ätternas ville man likväl försäkra sig om en tronföljd. Konungens unga son kunde därför utropas till monark långt före sin myndighetsålder. Vi måste anta att begäret efter makt liknar dagens aktuella strider, inte minst inom Europa. Familjetragedin skulle återkomma efter Gustav Wasa!

Jämsides med den politiska och ofta grymma maktkampen möter vi en annan sida av medeltiden: den konstnärliga och religiösa. Nu växer det fram en litteratur med visor och ballader, hyllningar och minnestavlor över våra helgon (officier, epitafer). En skön musikalisk utveckling ser vi även främst inom kyrkans domän. Medeltidens musik har kvar sin lyster.

För den enklare befolkningen särskild bönderna stod kampen för ett dragligt liv. Deras "stånd" var ännu inte politiskt förankrat. Däremot hade

ju adeln och prästerna en växande såväl politisk som militant ställning.

I vår pjäs förekommer delar av detta brokiga spektrum. Inte minst vår narr, Lekare-Elin, genomskådar tidens spelregler! Vårt land hade ju inte den kartbild som råder nu. Delar av södra och västra landområdena ägdes av grannländer. De bevakade sina intressen här med egna trupper. Stora delar av Finland stod under svensk kontroll, inte minst av den mäktige marsken Torgils Knutsson, bröderna Magnussons förmyndare.

Mot bakgrund av denna brokiga bild av medeltiden hoppas jag vi kan se pjäsens personer som levande människor på många sätt lika oss. I våra nära relationer, vår omsorg om egen vinning och framgång torde människor likna varandra i alla tider! Medeltiden saknade dagens trygghetsfilosofi, levnadsvillkoren var naknare och mer obarmhärtiga. Vårt rike på minde väl mer om ett av dagens u-länder.

Naturligvis talade man inte den "svenska som vi har i dag". En författare har hänsyn att ta till dagens publik. Vad är begripligt och hur mycket ålderdomlighet bör bevaras? Pjäsen språkdräkt är relativt enkel, men många av dåtidens fraser och uttryck hoppas vi ger en lämplig tidsprägel. Så låt oss försöka lyfta fram en spännande tid i vår historia här i Upplands-Bro - "ty alla åren som har gått, gav oss både stort och smått, och därför vilja vi visa Er en kunskap vi fått."

En bekymrad ärkebiskop i Håttuna

Håttunalekens spännande historia lockade många besökare även denna sommar

vi också för besökarna i Håttuna kyrka. Hela visningen av både kyrkan, silvret och textilierna tog cirka 90 minuter. Vid tio tillfällen gjorde vi denna presentation, berättar Gunnilla Leijonhielm.

De kyrkliga textilierna visades och syföreningens medlemmar berättade om dess tillkomst.

- Ända fram till för 50-talet år sedan var kyrkorna beställare och förvaltare av konst och kultur i stor ut-

sträckning, betonar Gunnilla Leijonhielm.

Forts nästa sida

Det händer i våra församlingar

Administrativa uppgifter klaras ut medan kungen badar före festen

Ett smärtsamt slut på festen hos kung Valdemar i Håtuna blev den berömda Håtunaleken. Här grips kungen och hans gemål av brödernas soldater.

VAD VILL DU MED DIN KYRKA?

År 2000 kommer Svenska Kyrkans relation till staten att förändras. Inför denna stora händelse vill vi veta vad Du förväntar dig av Din församling. Därför har vi haft en grupp som i ett halvår har arbetat med att sammanställa en enkätundersökning.

Enkäten kommer att sändas ut till hushållen i pastoratet så småningom, och vår förhoppning är att du skall komma med synpunkter på våra verksamheter.

Exempel på frågor som vi ställer och gärna vill ha svar på är t.ex:

- * Är kyrkan/församlingen viktig för gemenskapen där du bor?
- * Tycker du att du får svar på dina livsfrågor i kyrkan/församlingen?
- * Tycker du att Svenska kyrkan bör vara lyhörd för andra kristnas (t.ex. frikyrkornas eller katolikernas) sätt att uttrycka tro, samt samarbeta därmed i viss mån?
- * Bör kyrkan aktivt ta ställning för de svaga och utsatta i samhället?
- * Hur tycker du att kyrkan påverkas genom att relationen till staten förändras år 2000?
- * Tycker du att vi skall spara pengar genom att stänga en eller flera av våra kyrkor?
- * Tycker du att Svenska kyrkan bör ta ställning till olika samhällsfrågor?
- * Hur uppfattar du Gud?

FÖRSAMLINGSaftON

Under hösten fortsätter församlingsaftnarna också i november och december. De hålls följande onsdagar kl. 19.00:

- * 6 november
- * 4 december

Vi börjar med mässa i kapellet och fortsätter sedan i prästgården med olika programpunkter. (se vidare information i Mälarposten)

VARMT VÄLKOMMEN!

Håtunaleken - sedd från Upplands-Bros horisont

Händelserna i Håtuna 1306 var en viktig del i den utvecklingsprocess, som under några årtionden präglade vårt land, när det höll på att skapa en fast organisation med riksomfattande lagar och förordningar.

Vi, d.v.s. makthavarna i vårt land vid denna tid, påverkades mycket starkt av de politiska strömningarna på kontinenten. Om dessa tankegångar slagit rot på allvar, hade de troligen fört den svenska allmogen in i en sådan livegenskap som kom att prägla Europa ända upp till Danmark.

Det höll sannerligen på att gå illa i det avseendet. En sak är klar - för de agerande i Håtunaleken gick det verkligen illa. Lars Widding, som har berättat om Håtunaleken i sin bok Svenska Äventyr, ger en mycket träffande karakteristik av det tidiga 1300-talet. Han säger att det är som att hamna i den vildaste Vilda Västern.

"...Man hittar knappt en enda ärlig människa. Det bara vimlar av skurkar och skälmar och slödder, som är redo till lönnmord och svek i varje ögonblick. Till historien har de gått under namn av kungliga personer. Sen finns där också en eller annan riksmarsk, några grevar, några rådmän - i stort sett samma råskinn de. Och Lars Widding fortsätter:

Ack, vad skulle inte Shakespeare ha kunnat göra av stoffet kring Håtunaleken och Nyköpings Gästabud om han haft vetskap om det. Det innehåller intriger som i jävelskap ledigt klassar ut Hamlet. Och i slutscenen kryllar det av mordoffer, blåblodiga släktingar hela bandet...."

För att lättare förstå vad det var som orsakade detta bråk, bör vi förflytta oss ytterligare 25 år tillbaka i tiden - till år 1280 - och ca 5 mil från Håtuna - till Adelsö, som ligger ungefär en mil utanför kommunens sydgräns. Fadern till de tre agerande bröderna i Håtunaleken var den bekante Magnus Ladulås, och han utfärdade just detta år den berömda Alsnö-stadgan, tillkommen vid en av de första "herredagar", som har kunnat karakteriseras som riksmöte. Och vi kan därvid konstatera att vår bygd låg i landets politiska maktcentrum vid denna tid.

Man kan säga att det hela började på Adelsö. Alsnö stadga gav skattefrihet åt svenska medborgare mot att de höll kungen, d.v.s. kronan med en ryttarhär. Detta var dåtidens modernaste krigsinstrument, jämförbart med nutida stridsvagnsförband. Denna skattefrihet lade också grunden till adelns uppkomst och utveckling till en betydande maktfaktor för århundraden framåt, för ju fler hästar med ryttare och rustning en storman kunde underhålla, desto starkare var hans ställning i riket.

Men den nya krigsapparaten kunde lätt vändas mot kungen om denne inte var stark och respektingivande. Magnus Ladulås hade varit det och t.ex. förbjudit stormännen att våldgästa bönderna, när de sökte övernattningsställe vid sina resor genom landet. Vid Magnus Ladulås' död valde man följaktligen hans omyndige son Birger till kung, och stormännen fick möjlighet att stärka sin makt under förmyndartiden.

Så småningom blev Birger myndig, och hans bröder Erik och Valdemar blev de främsta stormännen och kallades hertigar. Och därmed har

vi presenterat de främsta rollerna i Håtuna-dramat. De övriga kan du läsa om i den svenska historien.

Bröderna gillade inte att Birger började slå vakt om kungamakten, d.v.s. befolkningens garanti mot stormännens övergrepp. De började samarbeta med övriga stormän för att begränsa kungens makt och öka sin egen. Den politiska frågeställningen kom snart att bli: Skulle rikets enhet bevaras under en stark kungamyndighet och därmed befolkningens självständighet värnas, eller skulle det bli en (feodal) splittring i landet, som gav möjlighet för stormännen att fritt missbruka sin maktställning, vilket skulle ge ofrihet för befolkningen, så som det senare blev nere i Europa med dess livegenskap?

Svaret skulle ges genom en fruktansvärd familjetragedi, som började på Håtuna kungsgård år 1306, och inte slutade förrän mer än 10 år senare med Nyköpings Gästabud.

Ja, Magnus Ladulås' söner var sannerligen inga goda vänner. Några exempel på tvisteämnen kan ha sitt intresse. Eftersom kung Birger hade anledning att vara rädd för sina bröder, förbjöd han dem att komma och hälsa på honom utan särskild kallelse, och då fick de inte ta med sig större följe än kallelsebrevet medgav. En gång klagade också Birger över att brödernas riddare var överlägsna hans egna vid torneringar och riddarspel. Och sånt gick inte an.

Här satt alltså kung Birger på sin kungsgård, dit han inbjudit sina bröder på gästabud. När de kom hade de ont i sinnet, och bröderna och deras följe hade smugglat med sig vapen till sovstugorna, och mitt i natten övermannade de kung Birger och hans hov. Han fördes till Nyköpingshus som fånge tillsammans med ärkebiskop, sex riddare och sexton väpnare.

Med hjälp av danskt ingripande återfick så småningom Birger både friheten och kungatiteln, men han hade frantagits nästan allt inflytande.

Mer än tio år gick och kung Birger ruvade på sin hämnd, medan intrigspelet mellan bröderna och danska och norska kungarna utvecklades på det mest hänsynslösa sätt. Ja, historikerna av facket säger att det är omöjligt att helt följa de tio årens skiftande strider.

År 1317 inbjöd kung Birger bröderna till en slutlig försoningsfest på Nyköpingshus. Erik var mycket misstänksam, och frågade Valdemar, som tillfälligt träffat Birger, om de kunde lita på honom, för han hade ju svurit på att hämnas Håtunahändelsen. Rimkrönikan återger Valdemars svar så här:

"Tänken icke det, min broder, jag tror ej vi behöva om korungen tvivla. Han har sin håg vänt omkring, och menar oss väl i alla ting, och gärna haver han oss här, så tycktes mig då jag var där".

Birger tog mycket vänligt emot dem, bjöd på stor fest med vin och mjöd, varvid hertigarnas vaksamhet sjönk, och de anade inte oråd, när Birger sa att deras följe tyvärr måste sova i staden, eftersom det inte fanns rum för dem på slottet.

Birger lät på natten sina män övermanna hertigarnas följen, och själv stormade han med tjugotalet män in i hertigarnas sovrum. Att göra motstånd var naturligtvis meningslöst. Kungen trängde fram till sina bröder och ropade de kända orden:

Minnens I något av Håtuna lek?
Tydligt står han i mitt minne
Men denna leken skall ej bliva eder bättre.

Birgers svek mot sina bröder upprörde de flesta i riket. Nyköpingshus belägrades, och när brödernas anhängare trängde in i slottet efter ett halvt år, var hertigarna döda. Birger hade strax innan lyckats fly, och därvid kastat fängelsenycklarna i Nyköpingsån som legenden säger. Om bröderna dog av svält eller misshandel har aldrig blivit klarlagt.

Birger måste fly ut ur landet, där han mycket snart dog, och hans 18-årige son blev avrättad.

Endast två familjemedlemmar överlevde detta verklighetens Shakespeare-drama: en liten tre-årig pojke och hans farmor.

Hur gick det då för den svenska allmogen och dess förhållande till stormännen? Brödrastriden skulle ju ge svaret.

Ja, det såg illa ut för befolkningen. För att till och med ytterligare stärka sin makt lagade stormännen så att den döda hertig Eriks tre-årige son blev vald till kung och att stormännen själva blev dennes förmyndare. Dessutom utfärdade valmötet ett s.k. frihetsbrev, ett "Sveriges Magna charta", som stadgade hur kungens förhållande till undersåtarna skulle vara. Bland annat fick han inte utkräva nya skatter utan att be om lov.

Dessa bestämmelser, som är att betrakta som Sveriges första författning, kom snart att inarbetas i Magnus Erikssons allmänna landslag - för den lille tre-årige pojken var ju ingen annan än just denne berömde kung, som inte alls kom att gå i stormännens ledband, när han väl blev myndig. Tvärtom kom han för en tid att vara den kung i Europa, som härskade över det största riket. Han ärvde nämligen Norges kungakrona, och valdes senare till kung även i Danmark.

Jag har velat sätta in Håtunaleken i ett historiskt sammanhang för att vi skall förstå att några händelser i och kring vår bygd har varit av rikshistorisk betydelse. År 1319, då man äntligen hade röjt upp efter Håtunalekens politiska motsättningar, och då man utfärdade det betydelsefulla frihetsbrevet, har betecknats som en viktig vändpunkt i Sveriges historia. Och från vår lokala synpunkt är det intressant att veta att vår bygd har varit med och format ett betydelsefullt avsnitt ur vår historia.

Ett par små kuriositeter kan kanske få avsluta denna framställning av den grymma brödrastriden.

Den som var kung Birgers rådgivare i den svekfulla handlingen mot bröderna var en utlänning med det försvenskade namnet Brunke - för sina gärningars skull avrättades han på Brunkebergstorg.

Och så en söt barnvisa, "Rida, rida ranka. Hästen heter Blanka".
Blanka var en fransk prinsessa, som gifte sig med det enda som
blev kvar efter Håtunalekens alla förvecklingar - Magnus Eriks-
son.